

Presuda Suda (Peto vijeće) od 7. prosinca 1993.

Predmet C-109/92

Stephan Max Wirth protiv Landeshauptstadt Hannover. –

**Zahtjev za prethodnim tumačenjem: Verwaltungsgericht Hannover - Njemačka -
Financiranje studija - Usluge - Nediskriminacija.**

European Court Records 1993., stranica I-06447

Ključne riječi

1. Sloboda pružanja usluga ° Usluge ° Definicije ° Tečajevi dani u postavljanju višeg obrazovanja financirani iz javnih fondova ° Isključeno (EEC Ugovor, čl. 60, prvi odlomak)
2. Sloboda pružanja usluga ° Ograničenja ° Sustav obrazovnih odobravanja isključujući državljane s prebivalištem unutar samih Država koji studiraju u drugoj Državi članici ° Dopuštenost u pogledu tečajeva koji ne predstavljaju usluge (EEC Ugovor, čl. 59, 60 i 62)

Sažetak

1. Tečajevi koji se daju radi uspostavljanja višeg obrazovanja, koji se u osnovi financiraju iz javnih fondova, ne predstavljaju usluge unutar značenja članka 60. EEC Ugovora.

Prema prvom odlomku članka 60. Ugovora, poglavlje o uslugama pokriva samo usluge koje se uobičajeno pružaju uz naknadu. Osnovna karakteristika naknade, koja leži u činjenici da ona predstavlja namirenje za uslugu o kojoj je riječ, ne postoji u slučaju tečajeva koji se pružaju radi uspostavljanja višeg obrazovanja, koje se financira iz javnih fondova i kod kojih studenti plaćaju samo upisnine.

Nasuprot tome, tečajevi pruženi kod uspostavljanja višeg obrazovanja koje teži za tim da ostvari ekonomsku zaradu, te koji se u osnovi financiraju iz privatnih fondova, posebno iz plaćanja studenata ili njihovih roditelja, ne predstavljaju usluge u smislu značenja članka 60. Ugovora.

2. Tamo gdje se tečajevi o kojima je riječ prate u ustanovama čije aktivnosti ne predstavljaju usluge unutar značenja članka 60. Ugovora, Članak 59. i 62. Ugovora ne dovode do gubitka prava države članice da mijenja svoje zakonodavstvo o odobravanjima obrazovanja, nakon stupanja na snagu Ugovora, tako da državljani koji imaju prebivalište u toj državi mogu tražiti odobrenje samo ako se obrazuju ili prolaze obuku unutar same države, gdje su ranije mogli dobiti odobrenje za studiranje u drugoj državi članici.

Stranke

U predmetu C-109/92, upućivanje Verwaltungsgericht Hannover (Savezna Republika Njemačka) na Sud prema članku 177. EC Ugovora, radi prethodnog tumačenja u postupku koji se vodi pred Sudom između Stephan Max Wirtha i Landeshauptstadt Hannover, radi tumačenja EEZ Ugovora te, posebice članaka 59., 60. i 62. istog,

SUD (peto vijeće),

[izostavljeno]

donosi slijedeću

Presudu

Osnove

1. Nalogom od 18. veljače 1992, koji je Sud zaprimio 3. travnja 1992, Verwaltungsgericht (Upravni Sud) u Hannoveru uputio je na Sud radi prethodnog tumačenja prema članku 177. EEZ Ugovora, dva pitanja o tumačenju tog Ugovora te, posebice članaka 59., 60. and 62. istog Ugovora.

2. Ova pitanja su se postavila u postupku između g. Wirtha, njemačkog državljanina i Landeshauptstadt Hannover (tuženika), u pogledu odobrenja za obrazovanje.

3. Iz ovog predmeta proizlazi da su u zadanom vremenu, odobrenja za obrazovanje u Njemačkoj bila uređena Bundesausbildungsfoerderungsgesetz (Saveznim zakonom o odobrenjima za

obučavanje i više obrazovanje, BAfoeG) od 26. srpnja 1971. (BGBl. I, str. 1409), izmijenjena i dopunjena Zwölftes Gesetz zur Aenderung des Bundesausbildungsfoerderungsgesetz (12-tim Zakonom koji mijenja i dopunjuje BAfoeG) od 22. svibnja 1990. (BGBl. I, p. 936). Najveći dio odredaba 12-og zakona koji mijenja BAfoeG, uključujući one koje se odnose na Stavak 5 BAfoeG, stupili su na snagu 1. srpnja 1990.

4. Stavak 5(2) BAfoeG-a, po izmjenama i dopunama, između ostaloga propisuje da se:

Odobrenje za obrazovanje dodjeljuje podnositeljima koji imaju trajno prebivalište na području za koje se ovaj Zakon primjenjuje i koji studiraju na institutu za obrazovanje ili obuku izvan područja, pod uvjetom da

1. su njihovi studiji korisni u svjetlu njihovog ranijeg obrazovanja te da se najmanje dio tog obrazovanja ili obuke može priznati kao da je traženog ili redovnog trajanja obrazovanja ili obuke,

2. Obrazovanje ili obuka ne može se obavljati unutar područja na koje se ovaj Zakon primjenjuje, ako je isto učinjeno prije 1. srpnja 1990.

te pod uvjetom da imaju adekvatno jezično znanje. ...

5. 31. kolovoza 1990., g. Wirth, koji je u to vrijeme živio u Tettangu, Njemačka, prijavio se za odobrenje obrazovanja prema BAfoeG, kako bi pohađao tečaj jazz saksofona u Hoogeschool voor de Kunsten (Arts College) u Arnhemu, u Nizozemskoj. U prilog ovoj prijavi, pojasnio je da je bio obavezan pohađati ovaj tečaj u inozemstvu, jer nije bilo slobodnog mjesta u njemačkoj ustanovi.

6. Odlukom od 1. studenog 1990., tuženik je odbacio ovu prijavu. Izjavio je da s obzirom na to da je prijavitelj imao stalno prebivalište u Njemačkoj, odobrenje za obrazovanje u inozemstvu nije mu moglo biti dano prema članku 5(2) BAfoeG-a, ako je moglo biti od koristi za njega u svjetlu njegovog ranijeg obrazovanja. Taj uvjet nije bio ispunjen u ovom slučaju s obzirom da je prijavitelj prolazio prvi dio svog tečaja.

7. G. Wirth je uložio prigovor na ovu Odluku. Između ostalog, izjavio je da je nije bio stalno nastanjen u Njemačkoj, već u Nizozemskoj, gdje je studirao, te mu je stoga bilo dano ovlaštenje za obrazovanje prema članku 6. BAfoeG-a. Prema toj odredbi, njemački državljanin koji ima stalno prebivalište u stranoj državi, može primiti odobrenje za obrazovanje ako određene okolnosti njegovog slučaja to opravdavaju. G. Wirth je smatrao da je ispunio taj uvjet, s obzirom da nije bio u mogućnosti upisati se u njemačku instituciju. Međutim, odlukom od 5. veljače 1991., Bezirksregierung (Okružno tijelo) u Hannoveru odbilo je taj zahtjev.

8. Dana 8. ožujka 1991., g. Wirth je uložio žalbu Verwaltungsgericht Sigmaringen-u. Odlukom od 7. lipnja 1991., taj Sud je našao da nije nadležan te je uputio predmet Verwaltungsgericht u Hannoveru.

9. Potonji sud je našao da g. Wirth nije ovlašten na odobrenje prema BAfoeG-u. Zato jer je bio stalno nastanjen u Njemačkoj, nije se mogao osloniti na stavak 6. tog Zakona. Pored toga, od početka njegovog tečaja, nije ispunjavao uvjete propisane stavkom 5. BAfoeG-a, nakon izmjena i dopuna.

10. Međutim, Verwaltungsgericht Hannover je uočio da sve do stupanja na snagu 12-og Zakona kojim je dopunjen BAfoeG, takvo odobrenje nije moglo biti dano g. Wirthu. Prema ranijoj verziji tog Zakona, bilo je dovoljno za dodjeljivanje obrazovnog odobrenja za studenta koji želi studirati u inozemstvu da se ne može obrazovati ili obučavati u Njemačkoj, te da podnositelj ima adekvatno jezično znanje. Oba ova uvjeta su trebala biti ispunjena u ovom slučaju.

11. U sumnji da li je sustav obrazovnih odobrenja propisan 12-tim Zakonom kojim se dopunjuje BAfoeG kompatibilan sa Pravom Zajednice, Verwaltungsgericht Hannover zastao je u postupku i uputio slijedeća pitanja Sudu radi prethodne odluke:

1. Da li studiranje u ustanovi višeg obrazovanja u drugoj državi članici koja naplaćuje naknade za takvu nastavu predstavlja primitak usluge u smislu značenja članka 60. EEZ Ugovora, koji prema članku 62. Ugovora, ne smije biti učinjen podložnim bilo kakvim novim ograničenjima?

Da li pravila propisana stavkom 1(3)(a) 12-og Zakona kojim se dopunjuje Bundesausbildungsfoerderungsgesetz (Savezni Zakon o odobrenjima za obuku i više obrazovanje) predstavlja ograničenje u smislu značenja članka 62. EEZ Ugovora?

2. Da li je u skladu sa općim načelom jednakosti:

(a) za državu članicu da dodijeli svojim državljanima odobrenje za više obrazovanje, samo ako je takva nastava pružena unutar same države članice, a ne ako se obavlja u drugoj državi članici?

(b) za državu članicu koja je prethodno dodijelila odobrenja za više obrazovanje u drugoj državi članici da prekine takva odobrenja neovisno o tome da li dovode do dodatnih troškova?

12. Upućuje se na Izvješće za saslušanje radi cjelovitijeg pregleda činjenica, relevantnog njemačkog zakonodavstva, postupka i pisanih zapažanja koji su podneseni Sudu, koji se nadalje u tekstu spominju i raspravljaju samo utoliko koliko je potrebno za odluku Suda.

Prvo pitanje

13. U prvom dijelu svog prvog pitanja, nacionalni Sud želi utvrditi da li tečajevi dani u ustanovi višeg obrazovanja moraju biti opisani kao usluge u smislu značenja članka 60. Ugovora.

14. Prvo se mora imati na umu da prema prvom stavku članka 60. Ugovora, poglavlje o uslugama pokriva samo usluge koje se uobičajeno pružaju uz naknadu.

15. Kao što je Sud već istaknuo u predmetu 263/86 Belgijske države protiv Humbela [1988] EZR 5365, u stavcima 17., 18. i 19., suštinska značajka naknade počiva u činjenici da predstavlja razmatranje za uslugu o kojoj je riječ, te se uobičajeno ugovara između pružatelja i primatelja usluge. U istoj presudi Sud je smatrao da takva značajka ne postoji u slučaju tečajeva pruženih prema nacionalnom sustavu obrazovanja. Prije svega, država se, u postavljanju i održavanju takvog sustava, ne želi baviti aktivnošću s namjerom stjecanja dobiti, već ispunjava svoje obveze prema svom vlastitom stanovništvu na socijalnim, kulturnim i obrazovnim područjima. Drugo, sustav o kojem je riječ je, kao općenito pravilo, financiran iz javnih sredstava, a ne od strane učenika ili njihovih roditelja. Sud je dodao da priroda aktivnosti nije pogođena činjenicom

da učenici i njihovi roditelji moraju ponekad platiti naknade za poduku ili upis kako bi dali određeni doprinos operativnim troškovima sustava.

16. Ova razmatranja su jednako primjenjiva na tečajeve pružene u ustanovama višeg obrazovanja koje se u biti financiraju iz javnih fondova.

17. Međutim, kao što je Ujedinjeno Kraljevstvo uočilo, za vrijeme dok se najveći broj ustanova višeg obrazovanja financira na ovaj način, neke se unatoč tome financiraju suštinski iz privatnih fondova, točnije od strane studenata ili njihovih roditelja, koji teže tome da ostvare ekonomsku zaradu. Kada se tečajevi pružaju u takvim ustanovama, oni postaju usluge u smislu članka 60. Ugovora. Njihov cilj je da ponude uslugu uz naknadu.

18. Međutim, izričaj pitanja postavljenog od strane nacionalnog suda odnosi se samo na slučaj gdje se obrazovna institucija financira iz javnih fondova, te od studenata prima samo naknade za poduku (Gebuehren).

19. Stoga odgovor na prvi dio prvog pitanja mora biti da tečajevi koji se pružaju u ustanovi višeg obrazovanja, koji se suštinski financiraju iz javnih fondova, ne predstavljaju usluge u smislu članka 60. EEZ Ugovora.

20. U drugom dijelu svog prvog pitanja, nacionalni sud želi utvrditi da li članci 59. ili 62. Ugovora isključuju državu članicu, nakon stupanja na snagu Ugovora, od uvođenja zakonodavstva prema kojem državljani s prebivalištem u toj državi mogu tražiti odobrenja obrazovanja samo ako se obrazuju ili imaju obuku unutar te države, a ne u drugoj državi članici, u kojoj prethodno zakonodavstvo nije nametalo takav uvjet.

21. Mora se zapaziti da, s obzirom da ustanova o kojoj je riječ nije pružatelj usluga u smislu članka 60. Ugovora, ne dolazi do primjene članka 59. Isto vrijedi za članak 62. Ugovora, prema kojem države članice ne smiju uvoditi bilo kakva nova ograničenja slobode pružanja usluga koja je u stvari ostvarena na dan stupanja na snagu Ugovora. Sud je već zauzeo stav, u predmetu C-159/90 Društva za zaštitu nerođene djece Irske protiv Grogana [1991] ECR I-4685, stavak 29, da članak 62., koji je komplementaran s člankom 59., ne može zabraniti ograničenja koja ne potpadaju pod doseg članka 59.

22. Stoga odgovor na drugi dio prvog pitanja mora biti da niti članak 59. ni članak 62. ne isključuju sustav odobrenja obrazovanja za studiranje u ustanovama čije aktivnosti ne predstavljaju usluge u smislu članka 60. Ugovora.

Drugo pitanje

23. U svom drugom pitanju, nacionalni sud želi utvrditi da li opće načelo zabrane diskriminacije isključuje državu članicu od dodjeljivanja odobrenja obrazovanja svojim državljanima samo ako se njihovi studiji održavaju unutar same države, a ne u drugoj državi članici, u kojoj je u prošlosti ta država članica bila dodijelila odobrenja svojim državljanima koji su se obučavali izvan te države.

24. Ovo pitanje pretpostavlja da se pravo Zajednice primjenjuje na temu o kojoj je riječ.

25. Sud je već zauzeo stav, posebice u predmetu 39/86 Lair protiv Universitaet Hannover [1988] ECR 3161, koji se odnosio na spor o dodjeli odobrenja obrazovanja prema istom nacionalnom zakonodavstvu kao ono o kojem je riječ u glavnom postupku, da u trenutnom stadiju razvoja prava Zajednice pomoć koja se daje studentima za održavanje i obuku, u načelu ne ulazi u opseg Ugovora.

26. Stoga nije u nadležnosti Suda da pruži odgovor na drugo pitanje.

Odluka o troškovima

27. Troškovi koji su nastali njemačkoj vladi, Ujedinjenom Kraljevstvu, te Komisiji Evropskih Zajednica, koji su podnijeli očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. S obzirom da je ovaj postupak za stranke glavnog postupka, korak u radnjama koje teku pred nacionalnim sudom, odluka o trošku je pitanje za taj sud.

Provedbeni dio

Na tim osnovama, SUD (Peto vijeće), u odgovoru na pitanje koje mu je uputio Verwaltungsgericht Hannover, nalogom od 18. veljače 1992., ovime presuđuje:

1. Tečajevi koji se održavaju u ustanovi višeg obrazovanja koja se suštinski financira iz javnih fondova ne predstavljaju usluge u smislu članka 60. EEZ Ugovora.

2. Niti članak 59. ni članak 62. Ugovora ne isključuju sustav odobrenja obrazovanja za studiranje u ustanovi čije aktivnosti ne predstavljaju usluge u smislu članka 60. EEZ Ugovora.